

Bli bedre på å lese rytme

For korsangere

Rytme-hierarkiet

Frase
Motiv/melodi
Puls
Understrøm

The diagram shows four staves illustrating the hierarchy of rhythm in 4/4 time. The top staff, labeled 'Frase', shows a melodic phrase of two measures, each containing a dotted quarter note followed by an eighth note, and a quarter note followed by a quarter note. The second staff, 'Motiv/melodi', shows the same melodic motif. The third staff, 'Puls', shows a steady pulse of quarter notes. The bottom staff, 'Understrøm', shows a steady stream of eighth notes, with a vertical line indicating the midpoint of each quarter note pulse.

Når du klapper, tramper eller knipser til musikk, er dette som regel pulsslagene. Pulsen har også et gitt betoningsmønster avhengig av hvilken taktart sangen går i. Understrømmen deler pulsen inn i mindre (kortere) noteverdier som fyller ut mellomrommet mellom pulsslagene. Både pulsen og understrømmen er som regel jevn gjennom et stykke, mens melodien har større variasjon i noteverdiene (hvor lenge hver tone varer). Melodien vil som regel treffe enten pulsslagene eller understrømmen. Melodien kan igjen samles i fraser av ulik lengde. Frasene blir igjen til større formdeler, for eks. ABA-form, vers og refreng, eller mer komplekse formskjema.

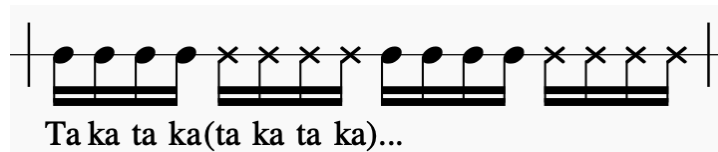
Understrøm

Understrømmen fyller ut mellomrommet mellom pulsslagene med mindre noteverdier, ofte med 16-deler, eller 8-deler. Den flyter jevnt, og melodirytmen treffer noen av notene i understrømmen. En måte å øve opp fornemmelsen av understrøm på er å gå fram og tilbake, mens man sier ta-ka-ta-ka.

The diagram illustrates the 'ta-ka-ta-ka' exercise. The top staff shows a steady stream of eighth notes. Below it, the text 'Ta ka ta ka ta ka ta ka...' is written. The bottom staff shows a pulse of quarter notes, with the letters 'H.' and 'V.' alternating below them, representing 'H. fot' and 'V. fot'.

Øvelse

- Kjenn at den første tona etter taktstreken er en magnet. Intensiteten øker mot neste takt (uten å øke tempo, bruk gjerne metronom satt på 72 bpm). Tenk det som en bølge som bygger seg opp og slår inn mot land. Begynn å bygge opp igjen rett etter taktstreken, på samme måte som en ny bølge bygger seg opp bak den som akkurat har nådd land.
- Prøv å ta vekk annenhver takataka-gruppe. Altså, la være å å si takaka på for eks. andre og fjerde slag i takta – men behold understrømmen i hodet og kroppen. Prøv å behold spenningsoppbygginga mot neste takt. Pass på tempoet, det skal være helt stabilt. Legg på alle takataka-ene igjen, deretter ta de vekk. Målet er å få understrøm og puls så jevn som

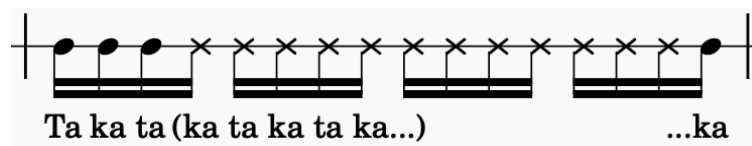
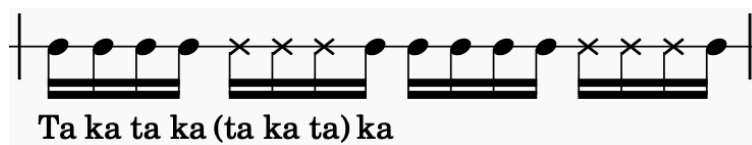
mulig, uavhengig av pausene som nå er lagt inn.

- Ta vekk andre halvdel av hver gruppe: taka (taka), taka (taka)... Understrømmen beholdes i kroppen. Kjenn at tempoet er stabilt.

Gjenta de to siste punktene uten å gå med bena. Blir det enklere? Vanskeligere? Test både med og uten gange.

Her er et tre andre varianter:

Lek med øvelsen: improviser en takt som du deretter gjentar. Eller skriv ned fire grupper med fire 16-deler, ring rundt noen av notene og si rytmen som dannes. Legg merke til når det er ta (første og tredje i hver gruppe), og ka (andre og fjerde).

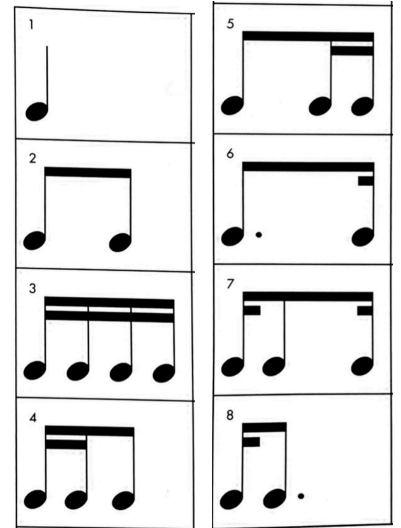
Denne øvelsen bygger opp magesfølelsen for pauser i musikken, og er helt nødvendig for at vi skal kunne komme inn presist etter en pause. Samtidig må vi, i kor, lytte oss sammen til én felles understrøm. Først da blir det presist.

Gruppering av rytmen – chunking

Leser du rytmen tone for tone? I så fall kan det hjelpe å løfte blikket, og se større på det. Rytmske motiver gjentas ofte, både innad i stykker, men det er også mye likt i mange stykker. Det å lese hele slag, og gruppere disse sammen, går mye raskere enn å lese tone for tone. På samme måte som det går raskere å lese hele ord framfor å sette bokstavene sammen en og en *hver* gang.

Se på notene til høyre: her er åtte ulike måter man kan fylle ut ett pulsslag på en 4-del. Disse er hentet fra Gro Shetelig Kruse: «Hører du? – 1». Slagene kan deles i to, tre og fire, men ulik varighet på hver av notene. Disse vil du finne igjen i svært mye musikk, og det er enkelt å kjenne de igjen som «ord». Noen ganger varer rytmer lengre enn ett slag, og da kan du «dekodere» rytmen ved å finne to ord satt sammen med en bindebue imellom.

Ved å gå gjennom et stykke på denne måten kan du forenkle rytmen til mer overkommelige biter som du igjen kan sette sammen. Se [denne videoen på youtube](#) for å lære framgangsmåten.

Noterings-tips

Finn en note som synger i koret for tida, og lag en firkant rundt alle rytmene innenfor hver slag (bruk blyant, eller ta en kopi). Er det noen rytmer («ord») som går igjen? Er det noen rytmer som begynner inne i slaget, eller som varer litt inn i neste? Husk å inkludere evt. pauser i firkantene. I 4/4-takt er det plass til fire firkanter.

Ved å være bevisst på hvor rytmene treffer i forhold til pulsslagene i takta er det lettere å lese, og det vil nok gå raskere.

En variant av firkantene er å lage streker i nota der hvert pulsslag begynner. Målet er det samme: å orientere seg ut ifra pulsen i musikken. Noen rytmer starter på slaget, andre et sted i mellom. Hvis det er en rask understrøm, og dermed mange korte noteverdier, kan du også lage streker midt mellom slagene (på «off-beaten»). Da er det lurt å lage disse strekene litt mindre, slik at det er lett å se hva som er pulsslag og hva som er mellom.

I den første takta er strekene satt på hvert pulsslag, mens i takt 3 er det både på hvert slag, og midt i mellom. 1 og 2 og 3 og 4 og.